

INFORMATĪVAIS ZIŅOJUMS

PAR JAUNU PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU BŪVNICĪBU

Valstī vairāku gadu garumā ir vērojams vietu trūkums pirmsskolas izglītības iestādēs (turpmāk – PII). Tam ir vairāki iemesli:

- pagājušā gadsimta 70-to gadu beigās un 80-to gadu sākumā strauji pieaugušais dzimstības līmenis;
- strauja PII samazināšanās (vairāk kā par pusi) pagājušā gadsimta 90-to sākumā, kad ievērojami samazinājās iedzīvotāju dzimstība;
- Izglītības likuma 4.panta normas par visu piecgadīgo un sešgadīgo bērnu obligāto sagatavošanu skolai normas stāšanās spēkā 2002.gada 1.septembrī;
- Darba likuma 156.panta normas par bērnu kopšanas atvaļinājumu līdz 1,5 gadu vecumam (iepriekšējā redakcijā – līdz 3 gadu vecumam) stāšanās spēkā 2004.gada 22.aprīlī;
- pozitīvās izmaiņas darba tirgū pēdējo 3-4 gadu laikā, t.sk. sieviešu nodarbinātības pieaugums.

Lai sekmētu vietu pieejamību PII, Ministru kabineta (turpmāk – MK) 2006.gada 12.septembra sēdē tika izskatīts informatīvais ziņojums "Par pasākumu plānu jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecībai", kas kā vienu no iespējam nodrošināt pašvaldības bērnus ar vietām PII noteica jaunu PII būvniecību ar privātā kapitāla palīdzību – īstenojot valsts un privāto partnerību (turpmāk – VPP) PII būvniecībā.

Izpildot 2006.gada 12.septembra MK protokola Nr.47 34§ „Informatīvais ziņojums par pasākumu plānu jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecībai” 3., 4. un 5.punktu, Ekonomikas ministrija (turpmāk – EM) ir izstrādājusi informatīvo ziņojumu „Par jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecību” (turpmāk – informatīvais ziņojums).

Informatīvā ziņojuma:

- Pirmā sadaļa apskata esošo situāciju saistībā ar PII infrastruktūras pieejamību un parāda ilgtermiņa demogrāfisko prognozi attiecībā uz vietu pieprasījumu PII, kā arī sniedz priekšlikumus PII vietu deficīta mazināšanai optimizējot pieejamo PII infrastruktūru un sekmējot privāto PII attīstību;
- Otrajā sadaļā tiek analizētas PII infrastruktūras nodrošināšanas iespējas izmantojot VPP;
- Trešajā sadaļā tiek piedāvāts risinājums PII būvniecības paraugprojektam;
- Ceturtā informatīvā ziņojuma sadaļa ietver normatīvo aktu situācijas analīzi un priekšlikumus iespējamajiem risinājumiem, lai novērstu normatīvo aktu šķēršļus, kas saistīti ar VPP mehānisma izmantošanu.

Informatīvais ziņojums ir izstrādāts balstoties uz konsultācijām, kas norisinājās starp EM, Finanšu ministrijas, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas (turpmāk – RAPLM), Bērnu un Ģimenes lietu ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas (turpmāk – IZM), Valsts kases, valsts aģentūras „Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra” (turpmāk – LIAA), Sabiedrības veselības aģentūras, Latvijas Pašvaldību savienības, Latvijas Arhitektu savienības, Latvijas Būvzinieņu savienības, kā arī privāto PII pārstāvjiem darba grupu un starpinstitūciju sanāksmju ietvaros.

I PII infrastruktūras nodrošināšanas aspekti

1. Vispārējā informācija

Valstī vairāku gadu garumā ir vērojams vietu trūkums PII. Pēc Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk – CSP) datiem uz 2005./2006. mācību gada sākumu rindās uz vietu PII bija reģistrēti 17 183 pirmsskolas vecuma bērnu.

Savukārt 2005.gada 1.septembrī pirmsskolas vecuma bērnu skaits PII bija 75 000 jeb 63% no kopējā pirmsskolas vecuma bērnu skaita Latvijā.

Tāpat atbilstoši CSP apkopotajai informācijai 2006.gadā Latvijā bija 557 PII, kas spētu nodrošināt ar 65 753 vietām.

2. Pieejamie resursi

Apskatot pieejamos finanšu līdzekļus PII infrastruktūras nodrošināšanai, var izdalīt sekojošo:

- Likuma „Par valsts budžetu 2006.gadam” un likuma „Grozījumi likumā „Par valsts budžetu 2006.gadam”” ietvaros mērķdotācijām investīcijām pašvaldībām PII infrastruktūras sakārtošanai kopā tika piešķirti 3 258 778 LVL, lai gan kopējais pieprasījums gada sākumā bija – 6 000 000 LVL.
- Saskaņā ar MK sēdes protokolēmumu, RAPLM sadarbībā ar IZM, Kultūras ministriju, EM un Vides ministriju ir jāsagatavo pašvaldību investīciju projektu saraksts likumā „Par valsts budžetu 2007.gadam” apstiprinātā 20 872 190 latu finansējuma ietvaros un ne vēlāk kā mēneša laikā pēc minētā likuma izsludināšanas tas jāiesniedz apstiprināšanai MK.
- Plānošanas periodā no 2007.-2013.gadam Eiropas Savienības (turpmāk – ES) struktūrfondu operacionālās programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” pasākuma „Atbalsts darba un ģimenes dzīves saskaņošanai” ietvaros tiek plānots īstenot aktivitāti „Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros”. Finansējums, ko paredzēts novirzīt šim mērķim no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (turpmāk – ERAF), ir 29 920 000 EUR.

- MK 2006.gada 21.novembrī (protokols Nr.61 38.§) apstiprināja valsts investīciju atbalsta jomas 2007.gadam un to prioritāros virzienus, nosakot izglītību (pirmsskolas, vispārējās izglītības iestāžu infrastruktūras atjaunošana/attīstība) kā vienu no šiem virzieniem, tādējādi paredzot 2007.gadā valsts investīcijas augstāk minēto izglītības iestāžu attīstībai.

3. Iniciatīvas mācību vietu deficīta mazināšanai PII

3.1. Nepietiekošs PII infrastruktūras piedāvājums

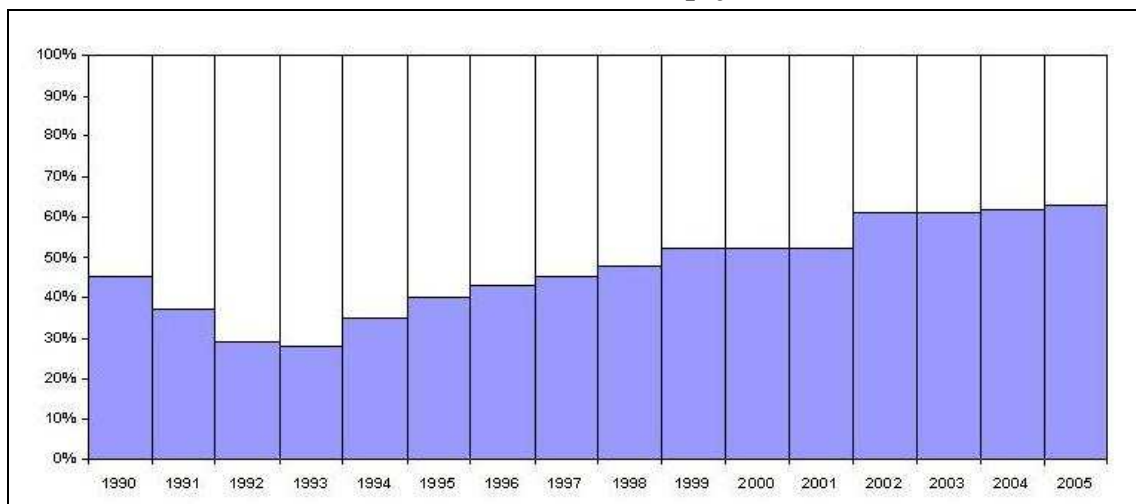
Darba grupai (izveidota ar EM 2006.gada 4.oktobra rīkojumu Nr.540 „Par jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecības modeļu izvērtēšanas darba grupas izveidošanu”), analizējot pašvaldību pieteikumus 2006./2007. gadam Valsts investīciju programmas Vietējas nozīmes un plānošanas reģionu nozīmes investīciju programmas "Pašvaldības izglītības iestāžu attīstība un nostiprināšana" apakšprogrammas ietvaros, kā arī esošo situāciju PII pieejamības jomā republikas un rajonu centru pilsētās, tika secināts, ka iepriekšējā MK 2006.gada 12.septembra izskatītajā informatīvajā ziņojumā minēto 24 jaunu PII būvniecība ir tikai minimāli nepieciešamais PII skaits, un kas pat pie plānotā finansējuma, nespēs uzņemt visus rindā uz vietu PII stāvošos bērnus.

3.2. Apsvērumi plānotajam pieprasījumam pēc mācību vietām PII

Situāciju ir būtiski apskatīt ne vien no pieejamo resursu viedokļa šādu infrastruktūras objektu attīstībai, bet arī no pieprasījuma viedokļa.

1.attēls

Bērnu skaits PII, % no kopējā bērnu skaita

Avots: Centrālā Statistikas Pārvalde

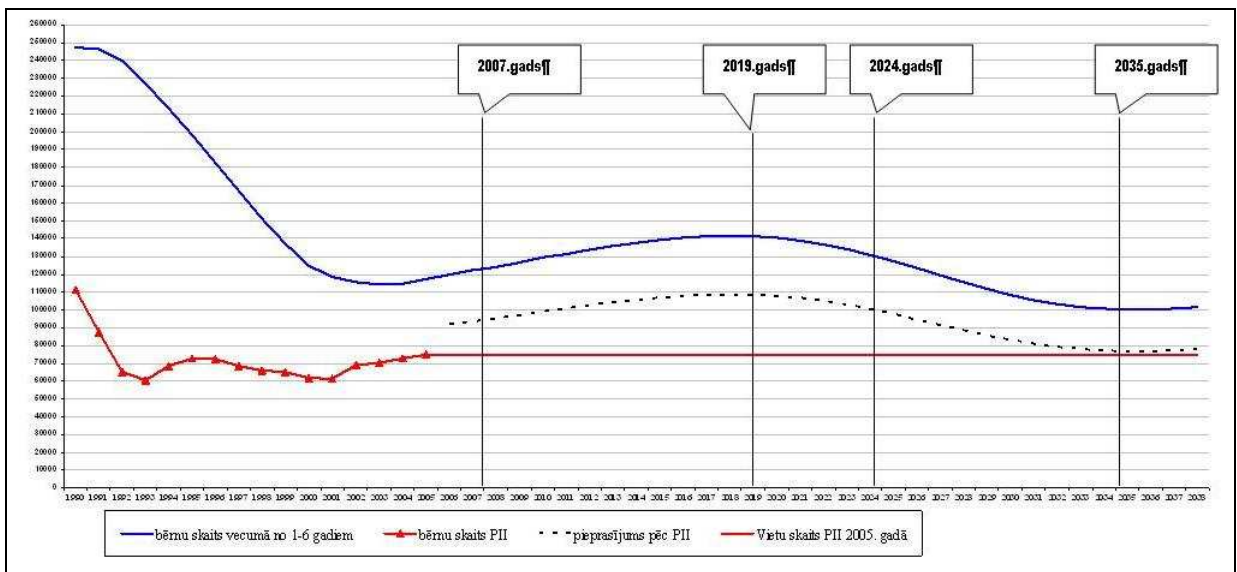
Pēdējos gados ir reģistrēts vēsturiski augsts pieprasījums pēc mācību vietām PII. 2005./2006.gadā PII apmeklēja 63% no kopējā pirmsskolas vecumam atbilstošā bērnu skaita, salīdzinājumā ar 1989./1990.gadiem, kad PII apmeklēja 45% no pirmsskolas vecumam atbilstošiem bērniem, kas liecina par motivāciju

iesaistīties darbaspēka tirgū un tāpēc pastiprinātu pieprasījumu pēc mācību vietām PII (skatīt 1.attēlu).

Augstais pieprasījums daļēji ir izskaidrojams ar demogrāfisko situāciju pagājušā gadsimta 70-to gadu beigās un 80-to gadu sākumā. Atbilstoši CSP datiem, vidējais mātes vecums bērnam piedzimstot, Latvijā ir aptuveni 26 gadi, kas nozīmē, ka 2007.gadā PII pieejamība visvairāk attiecas uz tām sievietēm, kuras ir dzimušas pagājušā gadsimta 70-to gadu beigās un 80-to gadu sākumā.

2.attēls

Bērnu skaits vecumā no 1 līdz 6 gadiem laika posmā no 1990.-2038.gadam

Avots: Centrālā Statistika Pārvalde, EUROSTAT. Prognozējamais ieprasījums pēc mācību vietām PII, 1980 – 2038

Atbilstoši demogrāfiskajām prognozēm, augstais pieprasījums pēc vietām PII saglabāsies aptuveni 10-12 gadus, kas ir līdz 2019.gadam, kad pieprasījums pēc PII tiek prognozēts pat vēl lielāks nekā 2007.gadā. Pieprasījums varētu izteikti samazināties sākot ar 2024.gadu, bet 2035.gadā pieprasījums pēc mācību vietām izlīdzināsies ar mācību vietu piedāvājumu (skatīt 2.attēlu).

Ņemot vērā būtisko kapitālieguldījumu apjomu, kas nepieciešams, lai šodien attīstītu jaunu PII būvniecību un to, ka pēc 12 gadiem pieprasījums pēc vietām PII varētu sākt izteikti samazināties, darba grupa secināja, ka būtu lietderīgi izskatīt sekojošus variantus PII infrastruktūras nodrošināšanai:

- Sekmēt bijušo PII (atbilstoši IZM informācijai 1991.gadā Latvijā bija 1 120, bet 2005./2006.mācību gadā Latvijā bija 553 PII ar 50 466 vietām) atpakaļ-transformāciju:
  - o nepagarinot īres līgumus ar komersantiem, kuri izmanto šo infrastruktūru komercdarbībai;

- privātos komersantus, kuru īpašumā atrodas šī infrastruktūra, aicinot tajā izveidot PII, maksājot par to noteiktu pieejamības maksu (skatīt II nodaļas 1.2.apakšpunktu).
- Esošo PII paplašināšanai uz jau esošās infrastruktūras bāzes, piemēram, jaunu grupu izbūve (ēku paplašināšana), kā arī 3.stāvu izbūve (atbilstoši Latvijas būvnormatīva LBN 208-00 5.pielikumam "Publiskas ēkas un būves" (apstiprināts ar MK 2000.gada 28.novembra noteikumiem Nr.411)). Šāds risinājums selektīvā veidā jau ir veikts Rīgā, kur SIA „Rīgas Pilsēt būvnieks” ir izbūvējis/paplašinājis atsevišķus PII, kur pie vietu skaita palielinājuma, ir daudz vienkāršāk risināmi jautājumi, kas ir saistīti ar papildus personāla piesaisti PII funkciju nodrošināšanai.
- Palielināt minimālo bērnu skaitu PII grupās, kas atbilstoši IZM ekspertu paustajam, būtiski nesamazinās rindu, bet negatīvi ietekmēs izglītības kvalitāti, kā arī būs nepieciešami papildu līdzekļi pedagogu darba samaksai;
- Sekmēt privātās iniciatīvās attīstību:
  - Salīdzinot infrastruktūras izmaksas pašvaldības un privātā PII, ir jāsecina, ka pašvaldību lietotā kalkulācija attiecībā uz mācību vietas izmaksām (900 LVL gadā), un arī vecāku veiktie maksājumi no 26-54 LVL par bērna uzturēšanos pašvaldības PII, neatbilst faktiskās mācību vietas izmaksas pašvaldības PII, jo neiekļauj visas tās izmaksas (īpašuma iegādes, uzturēšanas, ekspluatācijas, PII aprīkojums, pedagogu atalgojums u.c. izmaksas), kas tiek iekļautas pakalpojums cenā privātās PII gadījumā (aptuveni 2 400 LVL gadā).

Līdz ar to, paredzot terminētu valsts mērķdotāciju arī privāto PII pedagogiem par obligāto 5.-6.gadīgo bērnu apmācību, tiktu veicināta plašāka privāto PII pieejamība, jo tieši pedagogu atalgojums veido galveno izdevumu posteni PII izdevumu bilanci (aptuveni 70% no kopējām izmaksām).

  - Līdzīgi kā Rīgā, Jelgavā, un citur, pašvaldībām sava budžeta ietvaros paredzēt finanšu kompensāciju tiem vecākiem, kuru bērņus vietu trūkuma dēļ pašvaldības PII nespēj uzņemt, un bērna vecāki šo pašvaldības kompensāciju var izmantot kā daļu no ikmēneša maksas par bērna uzturēšanos privātajā PII.
- Paredzēt mērķdotāciju programmu PII infrastruktūras paplašināšanai un modernizācijai, t.i. vietu skaita paplašināšanai uz esošās infrastruktūras bāzes ar atbalsta intensitāti līdz 75% un atbalsta apjomu atkarībā no projekta ietekmes uz mācību vietu skaita pieaugumu PII 2007.-2009.gadā 7-10 000 000 LVL apmērā. Šādu projektu ieviešana ir salīdzinoši ar jaunu

PII ātri īstenojama un ar vidēji zemākām izmaksām uz vienu jaunradīto vietu PII.

- Ne vēlāk kā 2008.gadā uzsākama no ES struktūrfondiem paredzēto programmu PII nodrošināšanai ieviešana.

II PII infrastruktūras nodrošināšanas iespējas izmantojot VPP

Atbilstoši 2006.gada 12.septembra MK protokola Nr.47 34§ „Informatīvais ziņojums par pasākumu plānu jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecībai” 3.punktam, EM ir analizējusi iepriekš identificētos VPP modeļus, kā arī ir definējusi ieteicamo PII tipveida tehnisko risinājumu, un ir izstrādājusi standartizētas funkcionālās prasības (pakalpojuma standartu) šādu projektu attīstībai.

1. Ieteicamais VPP finansēšanas modelis.

Projekta īstenošana, kas balstīta uz VPP, paredz deleģēt privātajam partnerim gan galveno, gan arī atbalsta funkcijas, kā arī noteikt atbilstošās saistības. Izglītības procesa nodrošināšanu var uzskatīt par galveno funkciju, bet visas pārējās aktivitātes – par atbalsta funkcijām: bērnudārza būvniecība, ēdināšanas nodrošināšana, bērnudārza ēkas uzturēšana, teritorijas uzkopšana, drošība un apsardze, IT pakalpojumi, gāzes, ūdens un siltuma nodrošināšana u.c.

Atbilstoši „Likumam par pašvaldībām” 15.pantam pašvaldības uzdevums ir „gādāt par iedzīvotāju izglītību (iedzīvotājiem noteikto tiesību nodrošināšana pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iegūšanā; pirmsskolas un skolas vecuma bērnu nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs; organizatoriska un finansiāla palīdzība ārpuskolas mācību un audzināšanas iestādēm un izglītības atbalsta iestādēm u.c.), kas neaizliedz šo funkciju deleģēt arī privātajam operatoram, kur tas būtu atbildīgs par objekta finansēšanu, būvniecību un apsaimniekošanu.

Šāds partnerības princips rada priekšnoteikumus operatīvai PII celtniecībai, jo atbrīvo pašvaldību no nepieciešamības aizņemties ievērojamus finanšu līdzekļus sākotnējiem kapitālieguldījumiem (pieslēgumu izveide, būvniecība, teritorijas labiekārtošana), tā vietā noslēgtā VPP līguma ietvaros maksājot līgumā atrunātu pieejamības maksājumu par tai sniegto pakalpojumu.

Apskatot dažādus VPP modeļus, darba grupa ir secinājusi, ka piemērotākais VPP modeļus PII infrastruktūras nodrošināšanai ir:

- BOOT (būvē-patur īpašumā- ekspluatē –nodod) modelis (no angļu valodas – *build-own-operate-transfer*);

- BOO (būvē-patur īpašumā-ekspluatē) modelis (no angļu valodas – *build-own-operate*).

1.1. BOOT projekta īstenošanas modelis

Projekta uzsākšanas un celtniecības stadija:

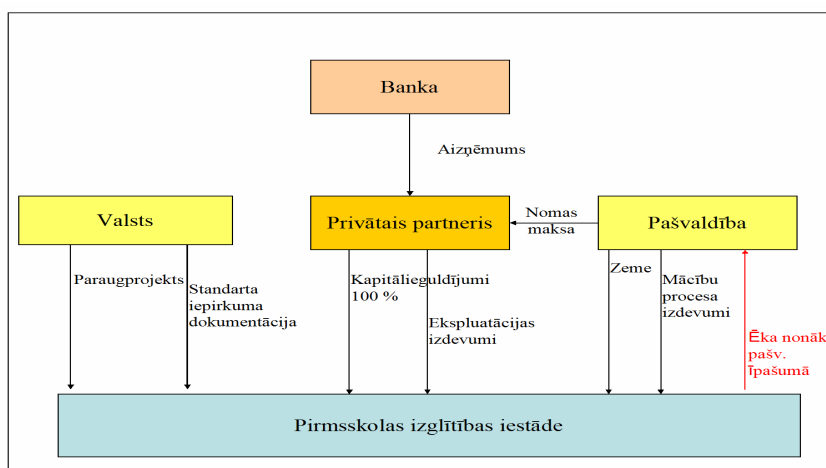
- pašvaldībai piederoša zeme, uz kuras būvē PII, uz VPP projekta īstenošanas laiku tiek nodota privātajam partnerim;
- valsts nodrošina PII ēkas paraugprojektu un standartizētu iepirkuma dokumentāciju;
- privātais partneris nodrošina kapitālieguldījumus būvniecībā.

Projekta darbības laiks:

- privātais partneris veic PII ēkas apsaimniekošanu;
- pašvaldība kompensē privātajam partnerim izdevumus, kas saistīti ar kapitālieguldījumiem ēkā un ēkas apsaimniekošanu (nomas maksa).

3.attēls

BOOT īstenošanas modelis

Izmantojot BOOT alternatīvu, privātajam partnerim ir tiesības ieķīlāt kredītiestādei jaunbūvējamo PII un citus pamatlīdzekļus. Līdz ar to privātajam partnerim ir vieglāk saņemt aizņēmumu PII būvniecības finansēšanai. Pamatlīdzekļu īpašumtiesības BOOT piemērošanas gadījumā dod tiesības privātajam partnerim iekļaut saimnieciskās darbības izmaksas pamatlīdzekļu nolietojumu, tādējādi samazinot ar nodokļiem apliekamos ienākumus (privātajam partnerim būs jāmaksā mazāks uzņēmuma ienākuma nodoklis).

1.tabula

BOOT modeļa priekšrocības un trūkumi

Priekšrocības	Trūkumi
Pašvaldība pilnībā tiek atbrīvota no sākotnējām projektēšanas, būvniecības un apsaimniekošanas izmaksām	Augstāka pakalpojuma cena (pieejamības maksa) nekā pašvaldību PII, jo neskatoties uz to, ka pašvaldība projektā iesaista zemi, privātajam partnerim ir augstāki saimnieciskie izdevumi

	(ieskaitot PVN), kas ir ietverti pakalpojuma cenā
Apvienojot būvniecības un objekta apsaimniekošanas funkcijas, tā nododot būvniecības un pieejamības riskus privātajam partnerim, līdz ar to tiek sasniegts iespējamais būvobjekta dzīves cikla ieguvums	Trūkst ilgtermiņa redzējuma saistībā ar pašvaldību administratīvi teritoriālo un reģionālo reformu, kas pašvaldības rada grūtības ar korekta „projekta dzīves cikla aprēķinu”, kas paredz izvērtēt PII projekta izmaksas visa dzīves cikla laikā
Projekta dzīves cikla laikā tiek nodrošināts augsts pakalpojuma standarts, par ko arī tiek attiecīgi maksāts	Nepieciešams precizēt normatīvo bāzi (skatīt IV nodaļu)
Plašāki ekonomiskie ieguvumi – īstenojot šādus projektus, tiek stimulēta privātā sektorā attīstība, kas pozitīvi ietekmē nodarbinātību un ekonomisko izaugsmi	

1.1.2. BOOT iepirkuma veikšanas soļi

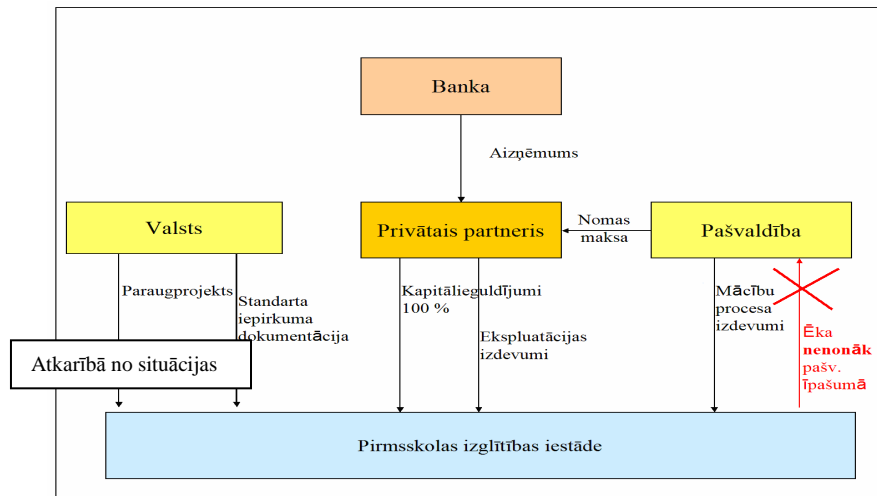
1. Pasūtītājs, atbilstoši Publisko iepirkumu likuma 67.panta trešajai daļai, saņem atļauju no MK slēgt VPP līgumu uz laiku līdz 30 gadiem.
2. Pasūtītājs sagatavo:
  - a. PII tehnisko projektu;
  - b. konkursa nolikumu;
  - c. VPP līguma projektu.

Lai atviegloto minēto dokumentu sagatavošanu, Pasūtītājs var izmantot III nodaļā piedāvāto risinājumu šo dokumentu sagatavošanai.

1.2. BOO projekta īstenošanas modelis

Atšķirībā no BOOT modeļa, BOO modelī uz projekta laiku nenotiek īpašumtiesību pāreja, jo privātais partneris attīsta PII projektu (veic zemes iegādi, projektēšanu, būvniecību un apsaimniekošanu) atbilstoši pašvaldības noteiktajiem standartiem, un pēc līguma termiņa beigām PII ēka joprojām paliek privātā partnera īpašumā.

BOO īstenošanas modelis

BOO modelī pašvaldība privātajam partnerim visa līguma ietvaros par noteikta pakalpojuma standarta nodrošināšanu maksā noteiktu iepriekš noteiktu summu.

2. tabula

BOO modeļa priekšrocības un trūkumi

Priekšrocības	Trūkumi
Nepastāv juridiska rakstura šķēršļi projekta tūlītējai īstenošanai	Pie augstām nekustamo īpašumu cenām, privāto PII attīstītāji var nebūt ieinteresēti nodrošināt sociāla pakalpojuma sniegšanu.
Iespēja kādreizējo pašvaldību PII infrastruktūru, kas šobrīd atrodas privāto komersantu īpašumā, atkal izmantot PII vajadzībām, kas samazinātu nepieciešamās izmaksas, kādas rastos attīstot PII no jauna.	Augstāka pakalpojuma cena nekā BOOT modelī (ja tiek veidota jauna PII infrastruktūra), jo papildus pašvaldībai būtu jāsedz arī zemes nomas maksa.
Pašvaldība pilnībā tiek atbrīvota no sākotnējām projektēšanas, būvniecības un apsaimniekošanas izmaksām	Trūkst ilgtermiņa redzējuma saistībā ar pašvaldību administratīvi teritoriālo un reģionālo reformu, kas pašvaldības rada grūtības ar korekta „projekta dzīves cikla aprēķinu”, kas paredz izvērtēt PII projekta izmaksas visa dzīves cikla laikā
Apvienojot būvniecības un objekta apsaimniekošanas funkcijas, pašvaldība nododot būvniecības un pieejamības riskus privātajam partnerim, tiek sasniegts iespējamais būvobjekta dzīves cikla ieguvums	
Projekta dzīves cikla laikā tiek nodrošināts augsts pakalpojuma standarts	
Plašāki ekonomiskie ieguvumi – īstenojot šādus projektus, tiek stimulēta privātā sektorā attīstība, kas pozitīvi ietekmē nodarbinātību un ekonomisko izaugsmi	

1.2.2. BOO iepirkuma veikšanas soļi

1. Līdzīgi kā BOOT iepirkumā, pasūtītājs, atbilstoši Publisko iepirkumu likuma 67.panta trešajai daļai, saņem atļauju no MK slēgt VPP līgumu uz laiku līdz 30 gadiem.
2. Pasūtītājs sagatavo:
  - a. konkursa nolikumu;
  - b. VPP līguma projektu.

BOO modelī pasūtītājs galveno uzsvaru vērš uz pakalpojuma standarta definēšanu, kamēr PII tehnisko risinājumu atstāj privātā partnera kompetencē.

Vienlaikus, BOO modelis neizslēdz iespēju pašvaldībai konkursa ietvaros piedāvāt privātajam partnerim jau izstrādātu tehnisko projektu, tādējādi samazinot pakalpojuma kopējo cenu.

Lai atviegloto minēto dokumentu sagatavošanu, pasūtītājs var izmantot III nodaļā piedāvāto risinājumu šo dokumentu sagatavošanai.

2. Vispārīgie nosacījumi veiksmīgai VPP projekta īstenošana

Ņemot vērā to, ka veiksmīgam VPP projektam dzīves cikla laikā ir jānodrošina augstāka pakalpojuma kvalitāte pie līdzīgām vai zemākām izmaksām, un kas praksē, galvenokārt, ir iespējams panākot apjoma ekonomikas (*economy of scale*) efektu¹, jo sākotnējās izmaksas (projekta konsultantu apmaksa (finanšu/risku, juridiskie, tehniskie konsultanti), projekta priekšizpētes izstrāde, konkursa dokumentācijas sagatavošana, konkursa dokumentācijas izvērtēšana, termiņu nobīdes), lielākajā daļā VPP projektu neatkarīgi no projekta lieluma (viens vai 10 000 000 LVL), būs vienādas, tieši izvēlētais projekta lielums visbiežāk būs kritiskais aspekts, lai atbildētu uz jautājumu, vai privātā kapitāla piesaiste ir izdevīga publiskajai personai.

Ja lielajos VPP infrastruktūras projektos (5 000 000-10 000 000 LVL un vairāk) apjoma ekonomikas efekts ir salīdzinoši vienkāršāk panākams, pieņemot, ka šādos projektu konkursos pieteiksies lielākie komersanti, tad mazos un vidējos VPP projektos (zem 5 000 000 LVL), apjoma ekonomikas efekts ir panākams grupējot vairākus līdzīga rakstura projektus vienā iepirkumā, tā panākot ne vien apjoma ekonomikas efektu, bet arī samazinot projekta sagatavošanas izmaksas.

¹ Apjoma ekonomika - zemāku izmaksu panākšana pie lielāka ražošanas apjoma. Būtiskākie faktori, kas to ietekmē:

- darbaspēka specializācija,
- tehnoloģiskie faktori (tehnoloģijas piemērotība/replikācija vairākās projekta komponentēs),
- automatizēto iekārtu izmantošana (samazina darbaspēku, panākot zemākas izmaksas, samazinot produkta izmaksas, tā paaugstinot pakalpojuma/ražošanas produktivitāti),
- apjoma atlaides (panākot apjoma atlaides, piemēram, iepirkumos),
- finansu faktori, piemēram, uzņēmumi pie lielāka finansējuma apjoma var panākt zemākas procentu likmes.

Līdz ar to, VPP modelis piemērotāks būtu tieši lielajās pašvaldībās, kurās, neskatoties uz izvēlēto VPP veidu PII infrastruktūras nodrošināšanai (BOOT vai BOO), ir skaidri identificējams pakalpojuma pieprasījums, izstrādāta stratēģija par izglītības infrastruktūras nodrošināšanas iespējām un pieejamie atbilstoši administratīvie un finanšu resursi.

PII attīstībai mazākajās pašvaldībās ir jāizskata iespēja apvienot vairāku PII projektēšanu, būvniecību un apsaimniekošanu vienā projektā, tā samazinot projekta sagatavošanas un pārvaldības izmaksas.

III Jaunas PII infrastruktūras nodrošināšanas iespējas izmantojot tipveida risinājumu VPP modeļa ietvaros

1. PII iestādes tipveida tehniskais risinājums

Apskatot dažādās iespējas PII tehniskā risinājumam pašvaldībās, EM tika rīkota apspriede, kur tika panākta vienošanās par PII būvniecības paraugprojektu ieteikt 2005.gadā Rīgas pilsētas mikrorajonā „Dreiliņi -2” īstenoto PII būvprojektu 136 bērniem. Ņemot vērā efektīvu līdzekļu samērības principu, darba grupa, jaunu PII būvniecībai, iesaka izmantot par pamatu iepriekš minēto būvprojekta dokumentāciju, piesaistot to attiecīgā teritorijā, tā ietaupot gan finanšu līdzekļus, gan laiku būvprojekta izstrādei.

Īstenojot „Dreiliņi-2” PII iestādes būvprojektu tika uzbūvēta PII ar 7 dažādu vecumu grupām, tai skaitā vienu sagatavošanas grupu. Ēkai ar apbūves laukumu 1 246,8 m² un būvtilpumu 8 064m³ ir divi stāvi, dzelzsbetona pamati, ārsienas un pārsegumi, kā arī savietotais jumts ar ruberoīda iesegumu. Ēkas kopējā platība ir 2 172,4 m², PII teritorija – 0,6 ha.

Kopējās projekta izmaksas 2005.gadā sastādīja 900 000 LVL. PII plānojuma risinājums veidots, izvietojot grupu telpas ēkas stūros, bet saimnieciskās telpas un nodarbību zāles ēkas vidējā daļā. Jaunākā un vidējā vecuma bērnu grupu telpām ir izveidota gan atsevišķa ieeja tieši no ārpuses, gan no pirmā stāva gaitēņa. Otrā stāva nodarbību zāle veidota ar paaugstinātiem griestiem. Ēdināšana paredzēta divās maiņās – līdz 72 bērniem vienā maiņā.

Atbilstoši PII „Dreiliņi -2” autora SIA „Arhitekta J.Pogas birojs” informācijai, samaksas iespējas autoram par atkārtotu projekta pielietošanas variantu ir sekojošas:

- 5 000 LVL par atkārtotās reizi;
- vienreizēja samaksa 50 000 LVL apmērā par neierobežotu atkārtotā skaitu.

2. Tipveida iepirkumu dokumentācijas izstrāde

EM uzdevumā LIAA ir izstrādājusi tipveida dokumentācija VPP bērnudārza attīstībai. Tipveida dokumentācijas mērķis, ņemot vērā salīdzinošo neseno pieredzi VPP projektu īstenošanā Latvijā, samazināt VPP projektu īstenošanas un administrēšanas izmaksas izstrādājot tipveida dokumentus (konkursa nolikumu, VPP līguma projektu un metodiskos norādījumus), kas būtu piemērojami PII būvniecībā un apsaimniekošanā piesaistot privāto partneri.

Ir izstrādāti sekojoši tipveida dokumenti:

- VPP līguma slēgšanas tiesību iegūšanas procedūras nolikuma paraugs, kā arī šo dokumentu sagatavošanas metodiskie norādījumi PII būvniecībai, lai palīdzētu pašvaldībām veikt PII būvniecības un apsaimniekošanas iepirkuma procedūru, izmantojot VPP metodi (Pielikums Nr. 1).
- VPP līguma projekts, kas ietver arī PII pakalpojuma sniegšanas standartu, kas ir izstrādāts ņemot vērā, ka privātais partneris nodrošinās PII būvniecību (ieskaitot būvniecības finansēšanu) un apsaimniekošanu, t.sk. komunālo pakalpojumu sniegšanu (Pielikums Nr. 2).

Būvniecības darbus privātajam partnerim (kā izpildītājam) būs jāveic atbilstoši akceptētajam tehniskajam paraugprojektam atbilstoši spēkā esošiem Latvijas Republikas tiesību aktiem būvniecības jomā, kā arī saskaņā ar pašvaldības (kā pasūtītāja) sagatavoto PII pakalpojuma sniegšanas standartu.

Ņemot vērā, ka izstrādātie ir tipveida dokumenti, kas vienlīdz ir attiecināmi uz dažādu tipu PII būvniecību un apsaimniekošanu, tad, lai sagatavotais pakalpojuma sniegšanas standarts būtu piemērojams konkrētai PII būvniecības tehniskajam projektam (piemēram, PII būvniecības tehniskā projekta variants Rīgas mikrorajonā Dreiliņi-2) un atbilstoši Pasūtītāja vēlmei lētāks, tad ir nepieciešams veikt tā pielāgošanu (piesaistot konsultantus – inženierus) izstrādātā tehniskā projekta specifikai.

IV. Normatīvie akti, kas kavē īstenot VPP

Ekonomikas ministrija ir izanalizējusi galvenos šķēršļus, kas varētu kavēt īstenot valsts un privāto partnerību PII būvniecībā, un norāda, ka būtiskākais faktors, kas var ietekmēt šādu projektu īstenošanu ir jautājums par zemes iznomāšanu:

1. Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likums;

Apskatot III.nodaļā minētos VPP modeļus ir jānorāda, ka gadījumā, ja VPP projektu plānots īstenots atbilstoši BOO modelim, normatīvie akti nerada šķēršļus tā īstenošanai.

Savukārt, BOOT modelī, kur zeme var būt gan pašvaldības, gan privātā īpašums, var identificēt sekojošas problēmas:

- ja zeme ir privātā īpašums, tad sarežģījumi var rasties attiecībā uz zemes novērtēšanu PII nodošanas brīdī.
- ja zeme ir pašvaldības īpašums, tad tās nodošana lietošanā privātajam partnerim, regulē nomas līgums. Sekojoši, Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likuma 22.pants nosaka, ka „zemesgabala nomas līguma termiņš nedrīkst būt ilgāks par 12 gadiem”. Vienlaicīgi, šī prasība tomēr arī nav kritiska BOOT modeļa realizācijai, jo ierobežo vien līguma periodu zemes nomas līgumam, ne VPP līguma darbības laiku. Attiecīgi, līgums par zemes nomu pēc 12 gadiem var tikt pagarināts par nosacītu gadu skaitu, kas atbilstu noslēgtā VPP līguma darbības laikam.

Priekšlikums:

Papildināt „Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likuma” 22.panta otro daļu aiz teikuma „Zemesgabala nomas līguma termiņš nedrīkst būt ilgāks par 12 gadiem” ar vārdiem „,izņemot Valsts un privātās partnerības projektus, kuri, saskaņā ar Publisko iepirkuma likumu, ir saņēmuši Ministru kabineta atļauju”.

2. Likums „Par atjaunotā LR 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību”;

Būvējot uz pašvaldības zemes ir jāņem vērā arī likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību” 14.panta pirmās daļas 5.punkts un likums „Par nekustamā īpašuma ierakstīšanu zemesgrāmatās”.

Likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību” 14.panta pirmās daļas 5.punkts paredz iespēju, ka „civillikuma 968². un 973.³panta noteikumi nav piemērojami un ēkas (būves) vai augļu dārzi (koki)

² Uz zemes uzcelta un cieši ar to savienota ēka atzīstama pār tās daļu.

³ Koki un citi augi, kas pārstādīti svešā zemē, pieder tās īpašniekam no tā laika, kad tie laiduši šajā zemē saknes. Ja tādus augus atkal atdala no zemes, tad tie nepiekrīt agrākajam īpašniekam, bet paliek tam, kam pieder zeme; bet ja tos par jaunu iestāda, tad tie kļūst par jaunā zemes īpašnieka īpašumu no tā laika, kad laiduši saknes.

līdz to apvienošanai vienā īpašumā ar zemi ir uzskatāmi par patstāvīgu īpašuma objektu, ja ir viens no šādiem nosacījumiem – ēkas (būves) uzceltas uz nomātas zemes, ja zemes nomas līgums ir noslēgts uz laiku, kas nav mazāks par desmit gadiem, un zemes īpašnieka un nomnieka līgumā ir paredzētas nomnieka tiesības celt uz iznomātās zemes ēkas (būves) kā patstāvīgus īpašuma objektus.

Šādas ēkas (būves) par patstāvīgu īpašuma objektu uzskatāmas tikai laikā, kamēr ir spēkā zemes nomas līgums.” Saskaņā ar minētā likuma 14.panta pirmās daļas 5.punktu, PII ēka un zeme atsevišķi nav patstāvīgi īpašuma objekti, ja netiek slēgts zemes nomas līgums.

Sekojoši, priekšlikums būtu grozīt šī likuma 14.panta pirmās daļas 5.punktu, nosakot, ka ēkas par patstāvīgu īpašuma objektu uzskatāms tikai laikā, kamēr ir spēkā ne tikai zemes nomas līgums, bet darījums, uz kā pamata zeme tiek nodota lietošanā.

Ekonomikas ministrs

J.Strods